

Unga och utsatta

Uppdaterad 2010-08-28 09:52. Publicerad 2010-08-28 07:27

Roger Turesson

Maria Sveland är tillbaka med en ny roman i september. I den svarta "Att springa" skildrar hon två unga tjejers magiska gemenskap och mötet med den farliga vuxenvärlden. "I den åldern då man känner sig totalt odödlig men är fruktansvärt utsatt", säger hon till DN:s Carin Ståhlberg.

MER LÄSNING

["Bitterfittan" startade debatten](#)

[Maria Sveland har gjort upp med Örebro](#)

[Maria Sveland: "Bitterfittan"](#)

[Vi har blivit mästare på familjehyckleri](#)

Emma och Julia. Julia och Emma. Två flickor, 12–13 år, i en magisk gemenskap. Den där speciella tjejvänskapen: trygg, fnittrig och totalt tillitsfull. Det är de två mot vuxenvärldens alla puckon, den lockande men också farliga vuxenvärlden där vuxnas avgrundsdjupa svek får förödande följder.

Det är en svart berättelse hon skrivit, Maria Sveland. "Att springa" är en historia om vänskap, men också om sexuella övergrepp, iskalla äktenskap och finmaskiga manliga maktnätverk.

– Jag tänkte: Kan det få vara så här svart? Men så läste jag några av Joyce Carol Oates böcker igen och ja, det kan få vara så här svart, säger hon och läppjar på mintteet som hon just dukat fram på köksbordet på Söder i Stockholm. På balkongen utanför är blomlådornas blommor helt oberörda av den tilltagande blåsten. De är av plast och "blommar lika mycket sommar som vinter".

Handlingen i "Att springa" utspelar sig i slutet av 80-talet i en stad där klassgränserna är skarpa. Där överklassen bor

ståndsmässigt i överstädade villor med dompterade trädgårdar och arbetarklassen på andra sidan stan i stökiga inrökta hyreslägenheter. Julia bor i villa med mamma Gisela, pappa Carl och lillebror Erik och Emma med sin mamma Annika i en hyresrätt. Flickorna går i samma klass och delar alla hemligheter med varandra men en dag blir en hemlighet för svår att formulera. Vänskapen sätts på prov när tystnaden breder ut sig.

– Först hade jag en bild i huvudet, av två flickor i ett ingenmansland, en skog. Jag ville skriva om den där perioden, och om just flickor i 12–13-årsåldern, när man står med ena benet i barndomen och det andra i vuxenvärlden. Det är en schizofren tid när man leker med Barbie ena dagen och förlorar oskulden nästa. Man känner sig totalt odödlig men är fruktansvärt utsatt och är på väg bort från familjens trygghet. Om där finns någon, tillägger hon snabbt. Det är en svår tid och i min bok kommer sexualiteten in som en käftsmäll.

Hur var din egen tid som 12–13-åring i Örebro?

– Vi hade ingen given plats att vara på. I den åldern står man mitt emellan, man är för gammal för lekplatser och för ung för klubbar. Jag och mina kompisar höll till i ett pappersbruk, det var förbjudet och väldigt spännande och där fanns också äldre killar.

Jo, hon minns väl den där vänskapen tjejer emellan och en av hennes bästa vänner i dag lärde hon känna när hon var åtta år.

– Min bok är en sorts hyllning till vänskapen. Kärlek ... det är ett snävt begrepp som blivit kidnappat av Hollywood och begränsas alltför ofta till att handla om pojke–flicka-möten. Men kärlek är ju så otroligt mycket större och vackrare, ändå skildras kärleken mellan vänner alltför sällan. Min berättelse är en hyllning till den sortens vänskapskärlek, säger hon och utbrister plötsligt:

– Åhh Gud, vad jag har blivit hjälpt av vänner i mitt liv! Jag tror heller inte att den här boken hade blivit skriven utan mina vänner. Dem har jag kunnat ringa när som helst, testat titlar på och provläst ett stycke för.

Maria Sveland tillhör ett kompisgäng, en kvartett kvinnliga författare som då och då åker i väg för att skriva och ge varandra feedback. Det är förutom Maria, Mian Lodalen, Katarina Wennstam och Mari Jungstedt och nyligen var de på Gotland hos Mari och satt och skrev allihop.

– Det är fantastiskt bra. Jag har inte hört talas om några manliga författare som gör så. Där är det nog mer konkurrens och tufffäktning tror jag, säger hon och ler.

Maria Sveland slog igenom med dunder och brak 2007 med boken "Bitterfittan", en argsint uppgörelse med kärleksmyten och kärnfamiljen, om rätten att få äga sitt eget liv. Under åren har hon också gjort en rad uppmärksammade och prisbelönta radioprogram och tv-dokumentärer som handlat om övergrepp på kvinnor.

Efter tv-programmet "Offer och förövare" 2001, som hon gjorde tillsammans med Noomi Liljefors för SVT, fick hon samtal från kvinnor som berättade om sina erfarenheter när de anmält att deras barn utsatts för sexuella övergrepp.

– Jag blev frustrerad och upprörd när jag hörde deras berättelser och på hur vårt rättssystem fungerar. Sedan dess har deras historier legat och bränt i mig, men det har varit svårt att göra journalistik av det. Kvinnorna hade bara sina barns berättelser, inga "bevis" som ett åtal kräver.

Så Maria sökte ett annat uttrycksätt att beskriva övergreppsproblematiken. Det blev "Att springa" men hon betonar att romanen är en fiktiv historia, inte någon av kvinnornas berättelser.

– Deras historier var så otroligt mycket värre, verkligheten är alltid värre. Men när jag skrev kunde jag i alla fall hämnas lite grann.

Maria Svelands nya roman är också en berättelse om klass, och om dem som har fått självkänslan med modersmjölken och dem som kämpar varje dag för att våga tro på sig själva.

Klassmarkörerna i romanen är tydliga. Överklassmannen är känslomässigt snöpt, bär italienska skinnloafers, har en ytterst välsminkad hustru och avancerade gardinupphängningar. Arbetarklassens kvinna är ensamstående, glad och temperamentsfull, arbetar inom vården och har en varm famn för alla.

Hur närgående research hos överklassen har du gjort?

Maria Sveland skrattar.

– Redan från tidig ålder observerade jag att saker och ting såg annorlunda ut hemma hos kompisar. Hos somliga fanns en sån där stel stämning och man fick inte sitta i soffan. Hos andra låg det chips i soffan och de rökte inomhus.

– Klass påverkar oss, vi blir aldrig fria från den även om vi gör en klassresa som jag gjort. Min bakgrund finns alltid kvar hos mig som en brännande punkt.

Hur var då din uppväxt?

– Jag kommer från en ointellektuell undremedelklassfamilj. Det fanns inte en bok hemma hos oss. Några av mina vänner som kommer från bildade kulturfamiljer, där man diskuterade den senaste litteraturen vid middagsbordet, har fått en självmedvetenhet som sitter i ryggraden. Jag har tvingats erövra den.

Hon berättar att hon hade usla betyg när hon gick ut gymnasiet och flyttade till Stockholm men lyckades komma in på en kurs i filmvetenskap. Tre år senare hade hon tagit en fil kand och fortsatte med studier på Dramatiska institutet.

Succén med "Bitterfittan" gladdes hon givetvis åt men efterspelet grumlade glädjen.

– Det skrevs krönikor där man ifrågasatte mig som mamma – klassisk härskarteknik att gå på personen i stället för verket. Det gjorde mig provocerad. Men jag fick många mejl och brev, även från män, ja, det blev en samtalseffekt av boken. Jag tror verkligen att revolutionen börjar vid köksbordet. Tystnadskulturen, lyckohycklet, är farligt.

Har du aldrig funderat på att jobba politiskt?

– Nej, jag var på väg in i Fi men partipolitik är inte min grej. Fast det hade varit kul att röra om lite.

Du är ju feminist men feminismen är en splittrad rörelse i dag, hur ser du på det?

Hon kliar sig i huvudet och tänker en kort stund.

– Det är inte bara dåligt. Vi kan befrukta varandra. Kvinnor är inte en homogen grupp och därmed inte feministerna heller. Men jag saknar ett offentligt samtal om feminismen. Vi lever i en nykonservativ tid med en jämställdhetsminister som inte vill vara feminist! Något hände efter tv-programmet "Könskriget", då blev feminism nästan ett skamord.

– Men, säger hon och knyter an till min fråga, visst kan jag sakna den där enade kraften inom feminismen som fanns på 70-talet.

I din roman går du rätt hårt åt männen?

– Jag går inte så hårt åt dem, säger hon lite förvånad. Verkligheten är mycket värre! Mansrollen ställer till problem för både män och kvinnor.

Men den vidrige förövaren i berättelsen är han, apropå "Könskrigets" debatt om att män är djur, ett djur?

– Absolut inte. Han är en väldigt vanlig man, avstängd och empatistörd. En pedofil är sällan en tjock äcklig gubbe som hoppar fram ur buskarna utan kan vara en väldigt trevlig man, men skadad så klart.

Maria Svelands bok är en vuxenbok men det slår mig när jag läser den att den även borde läsas av tonåringar, trots det mycket mörka ackordet.

– Jag hoppas den är gränsöverskridande åldersmässigt, men de jag verkligen önskar ska läsa den är gubbar i 60-årsåldern.

Carin Ståhlberg

Läs mer: [Maria Sveland: "Bitterfittan"](#)

Annons:

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.